

DROHICZYŃSKI
PRZEGLĄD ●
NAUKOWY

WIELOKULTUROWE STUDIA
DROHICZYŃSKIEGO
TOWARZYSTWA NAUKOWEGO

Ks. Sławomir Bylina

Zakład Badań nad Konfliktami i Pokojem

Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Szczecińskiego

Kapelani wojskowi Południowego Podlasia w posłudze duszpasterskiej w misjach NATO i EU

**Military chaplains of South Podlasie Region
in the ministry during the NATO and EU missions**

Słowa kluczowe:

kapelan wojskowy, Kościół, wojna, pokój, bezpieczeństwo

Key words:

military chaplain, church, war, peace, security

Streszczenie

Pośród wielu zadań kapelana wojskowego jest także towarzyszenie żołnierzom podczas misji poza granicami kraju. Takimi wydarzeniami są misje organizowane przez ONZ, NATO i EU. Kapelanami, którzy reprezentują Ordynariat Polowy Wojska Polskiego podczas misji są także księża związani z Południowym Podlasiem. Publikacja prezentuje poszczególnych kapelanów, którzy brali udział w misjach pokojowych i stabilizacyjnych poza granicami kraju oraz opisuje w zarysie formę ich oddziaływania poprzez podstawowe formy duszpasterstwa wojskowego.

Abstract

One of numerous tasks of a military chaplain is to accompany soldiers during missions abroad. There are missions organized by the United Nations, NATO and the EU. Chaplains who represent the Military Ordinariate of Poland during the mission are also priests associated with South Podlasie. The publication presents individual chaplains who have participated in

the peace and stabilization missions abroad and describes their influence through the basic forms of military pastoral care.

Wstęp

Kapelani wojskowi według założeń Statutu Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego, który funkcjonuje w oparciu o Konstytucję Apostolską Jana Pawła II *Spirituali militum curae* 21 kwietnia 1986 r. reguluje organizację oraz udział kapelanów pośród społeczności wojskowej: „Kościół zawsze z niezwykłą dbałością starał się o zapewnienie żołnierzom, stosownie do różnych okoliczności, duchowej opieki¹. W zakresie ich posługi znajduje się także możliwość udziału w misjach pokojowych i stabilizacyjnych, które organizowane były przez Organizację Narodów Zjednoczonych a następnie w ramach struktury NATO i Unii Europejskiej. Kapelani wojskowi biorą udział w takich wydarzeniach od wielu lat². Do najważniejszych misji w których brali także udział kapłani pochodzący lub posługujący na terenie Południowego Podlasia należą takie jak: Polski Kontyngent Wojskowy UNIFIL (United Nations Interim Force) w Tymczasowych Siłach Organizacji Narodów Zjednoczonych w Libanie; Polski Kontyngent Wojskowy UNDOF (United Nations Disengagement Observer Force) w Siłach Rozdzielająco-Obszerwacyjnych Organizacji Narodów Zjednoczonych w Syrii; Polski Kontyngent Wojskowy w Republice Iraku; Polski Kontyngent Wojskowy EUFOR (European Union Force in Bośnia and Hercegowina) w operacji wojskowej ALTHEA Unii Europejskiej w Bośni i Hercegowinie oraz w Republice Kosowo i byłej Jugosłowiańskiej Republice w Macedonii; Polski Kontyngent Wojskowy wchodzący w skład Sił Sojuszniczych w Islamskim Państwie Afganistanu, Republice Tadżykistanu i Republice Uzbekistanu w ramach operacji ENDURING FREEDOM (Trwała Wolność); Polskie Duszpasterstwo Wojskowe dla Przedstawicielstwa Wojskowego przy Komitecie Wojskowym Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Belgii. Warto również wspomnieć, że w dobie aktualnych zagrożeń organizowane

¹ Jan Paweł II, Konstytucja apostolska *Spirituali militum curae*, 1986, Acta Apostolicae Sedis, 78/1986, s. 481-486.

² G. Ciechanowski, *Operacje pokojowe ONZ w XX wieku*, Toruń 2013; F. Gągor, K. Paszkowski, *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*, Toruń 1999; M. Marszałek, J.T. Limanowski, *Operacje pokojowe Organizacji Narodów Zjednoczonych. Geneza. Struktura. Planowanie*, Warszawa 2011.

są kolejne misje w takich miejscach na świecie jak np. w Rumunii, Łotwie czy Ukrainie.

Głównym celem poniższej publikacji jest wskazanie roli jaką pełni kapelan wojskowy podczas misji organizowanych przez NATO. Dlatego przedstawię kolejnych kapelanów, którzy posługiwali na terenie diecezji siedleckiej jak również księży pochodzących z terenu diecezji siedleckiej. W wykazie uwzględnieni zostaną również duchowni z diecezji drohiczyńskiej z racji, że teren Południowego Podlasia obejmuje powołana do istnienia diecezja drohiczyńska według bulli papieża Jana Pawła II z 25 marca 1992 r. „Totus Tuus Poloniae Populus”³.

Zanim jednak podejmę się charakterystyki udziału poszczególnych kapelanów wojskowych wobec wyzwań w zagranicznych misjach wojskowych, warto wspomnieć o obchodzonych jubileuszach, które określają ramy czasowe istnienia Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego. Mianowicie już w przededniu ogłoszenia niepodległości w 1918 r. powołano do istnienia konsystorz polowy, który powstał w wyniku podpisania porozumienia pomiędzy kierownikiem Ministerstwa Spraw Wojskowych płk Janem Wroczyńskim a kard. abp. warszawskim Aleksandrem Kakowskim dnia 9 listopada 1918 r.⁴ Kolejnym etapem formalnym było rozporządzenie Naczelnego Wodza Józefa Piłsudskiego z dnia 18 stycznia 1919 r., w którym ogłoszono duszpasterstwo wojskowe na czele z biskupem polowym dr-em Stanisławem Galem⁵. Po czasie okupacji i PRL-u, przywrócono Ordynariat Polowy Wojska Polskiego. Miało to miejsce dnia 21 stycznia 1991 r. na podstawie decyzji papieża Jana Pawła II. Wówczas biskupem polowym Wojska Polskiego został ks. prał. dr Sławoj Leszek Głódź⁶.

³ Nuncjatura Apostolska w Polsce, *Dekret o ustanowieniu i określeniu granic nowych diecezji i prowincji kościelnych w Polsce oraz przynależności metropolitarnej poszczególnych diecezji*, „Wiadomości Diecezjalne”. Pismo Urzędowe Kurii Biskupiej w Drohiczynie n. Bugiem, (5) 1992, 1, s. 16-37; Archiwum Kurii Diecezjalnej w Drohiczynie, Teczka – Historia Diecezji Drohiczyńskiej 1988-, *Bulla Jana Pawła II „Totus Tuus Poloniae Populus” z dnia 25.03.1992*; S. Bylina, „Rzeczpospolita Wolnych Rodzin” – nauczanie biskupa Antoniego Pacyfika Dydyca OFM Cap. Na temat rodziny w oparciu o osobiste więzi z parafią p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła w Serpelicach, w: *Idąc na cały świat. Księga Jubileuszowa z racji złotego jubileuszu kapłaństwa J. E. Ks. Bp Dr Antoniego Pacyfika Dydyca*, Drohiczyn 2013, s. 345-364.

⁴ M. Woszczyński, *Ministerstwo Spraw Wojskowych 1918-1921. Zarys organizacji i działalności*, Warszawa 1972, s. 67.

⁵ *Dekret Naczelnego Wodza Wojsk Polskich o porządku hierarchicznym duchowieństwa w Wojsku Polskim*, „Dziennik Rozkazów Wojskowych” 1919, nr 10, s. 252.

⁶ *Schematyzm Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego 2000*, Warszawa 2000, s. 543-545.

Dzięki procesowi badawczemu omawiającego współczesną posługę duszpasterstwa wojskowego na Południowym Podlasiu⁷ w oparciu o dostępne źródła⁸, w tym katalogi i informatory duchowieństwa⁹, oraz literaturę przedmiotu¹⁰ było możliwe pochylenie się nad tak ważnym zagadnieniem współczesnego świata, jakim jest zapewnienie bezpieczeństwa w szeroko rozumianym środowisku bezpieczeństwa, w którym partycypują także Polacy.

Polskie Duszpasterstwo Wojskowe w Belgii

Dla potrzeb duszpasterstwa wojskowego w ramach zobowiązań NATO w czerwcu 2001 r. w obliczu gotowości ustanowiono w Ordynariacie Polowym Wojska Polskiego, Polskie Duszpasterstwo Wojskowe dla Przedstawicielstwa Wojskowego przy Komitecie Wojskowym Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Belgii. Kapelan wyznaczony przez biskupa polowego Wojska Polskiego jest posłany do żołnierzy i pracowników wojska w Kwaterze Głównej Dowództwa Strategicznego SHAPE (Supreme Headquarters Allied Powers Europe) oraz Dowództwa Regionalnego AF-NORTH (Regional Headquarters Allied Forces North Europe), również do

⁷ S. Bylina, *Postawy społeczno-religijne kapelanów parafii garnizonowej św. Kazimierza Królewicza w Białej Podlaskiej w latach 1992-2017*, Biała Podlaska 2017; tenże, *Źródła i materiały do dziejów duszpasterstwa wojskowego na terenie diecezji siedleckiej*, „Rocznik Białskopodlaski”, 2015, t. XXIII, s. 359-380; tenże, *Zarys dziejów duszpasterstwa wojskowego na Południowym Podlasiu*, „Drohiczyński Przegląd Naukowy” 2016, nr 8, s. 279-300; tenże, *Reactions of the Catholic Church against selected social safety hazards of modern Europe*, *Revue Internationale des Sciences Humaines et Naturelles*, Internationale Stiftung Schlung, Kunst, Ausbildung Zürich-Schweiz, 2016, Numéro 1, p. 23-31; tenże, *Rola kapelana wojskowego w kształtowaniu morale żołnierzy. Morale w świetle wyników badań i procesie dydaktycznym*, cz. II, red. nauk. M. Fałdowska, A. Filipek, J. Ważniewska, Warszawa 2016, s. 296-310.

⁸ Archiwum Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego; Archiwum Diecezjalne Siedleckie; Centralne Archiwum Wojskowe; Instytut Pamięci Narodowej; Archiwum parafialne kościoła garnizonowego w Siedlcach; Archiwum parafialne w Dęblinie; Archiwum Klasztorne Braci Mniejszych Kapucynów w Białej Podlaskiej.

⁹ Katalogi duchowieństwa diecezji siedleckiej z lat 1991-2015 oraz schematyzmy i informatory Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego z lat 1992-2016.

¹⁰ *Formy duszpasterstwa w Wojsku Polskim*, red. L. Szot, Warszawa 2010; *Historia duszpasterstwa wojskowego na ziemiach polskich*, red. J. Ziółek, Lublin 2004 (Konferencja naukowa na KUL 6-7 listopada 2003 r.); E. Jarmoch, *Religijność żołnierzy zasadniczej służby wojskowej w warunkach przemian systemowych*, Warszawa 1998; Płoski T., *Duszpasterstwo w Wojsku Polskim. Studium prawne z uwzględnieniem praw człowieka i prawa humanitarne*, Olsztyn 2006.

rodzin wojskowych przebywających w Brukseli, Mons, Brunssum. Kapelan ma prawo uczestniczyć w roboczych posiedzeniach NATO, podobnie jak kapelanami pozostałych krajów. Równocześnie kapelan może uczestniczyć w pracach Komitetu Wojskowego przy Kwaterze Głównej NATO w zakresie Dialogu Śródziemnomorskiego i Partnerstwa dla Pokoju¹¹. Polskie Duszpasterstwo Wojskowe w Belgii podobnie jak w Polsce troszczy się rodziny społeczności wojskowej, polonijnej i kombatanckiej. Przygotowuje się chętnych do przyjęcia sakramentów chrztu, bierzmowania czy sakramentu małżeństwa.

Kapłanami, którzy byli obecni przy Przedstawicielstwie Wojskowym przy Komitetach Wojskowych Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej, to księża pochodzący z Południowego Podlasia i równocześnie pochodzący z terenów aktualnie funkcjonującej diecezji drohiczyńskiej, są to: ks. prał. płk w st. spocz. mgr Henryk Polak, który w Brukseli przebywał w latach 2007-2010 oraz ks. kan. ppłk Mariusz Tołwiński będący w Brukseli w latach 2015-2017.

PKW UNIFIL w Libanie

Swoje zadania duszpasterskie realizowali także kapelani w Polskim Kontyngencie Wojskowym UNIFIL (United Nations Interim Force in Lebanon) w Tymczasowych Siłach Organizacji Narodów Zjednoczonych w **Libanie**. PKW rozpoczął swoją misję w 1992 r. mając za cel wsparcie logistyczne kontyngentów UNIFIL oraz monitorowanie zawieszenia broni pomiędzy Libanem a Izraelem. Decyzją Ministra Obrony Narodowej nr 253/MON z dnia 22 lipca 2009 r. po 17 latach trwania misji z udziałem polskich żołnierzy w dniu 30 listopada 2009 r. zakończono działania w siłach UNIFIL w Libanie. Uczestnikami misji byli księża diecezji siedleckiej: ks. kan. ppłk Krzysztof Majsterek aktualnie proboszcz w Łasku, który był w Libanie w latach 1994-1995 oraz ks. por. w st. spocz. Andrzej Duda, który został przeniesiony do stanu świeckiego, a był w Libanie w latach 2000-2001.

Zadaniem kapelanów było m.in. sprawowanie Eucharystii w niedzielę i święta w Tibninie, Iwaya oraz w Naqoura, gdzie był także szpital. Kapelani prowadzili również wykłady i szkolenia w zakresie religioznawczym, dbali o miejsca pamięci uchodźców w Bejrucie, organizowali także spotka-

¹¹ L. Szot, M. Bałaj, *Duszpasterstwo wojskowe w misjach pokojowych i stabilizacyjnych Polskich Sił Zbrojnych*, w: *Formy Duszpasterstwa w Wojsku Polskim*, red. L. Szot, Warszawa 2010, s. 13.

nia modlitewne z żołnierzami innych narodowości. Byli współorganizatorami pielgrzymek dla żołnierzy i ich rodzin do sanktuariów libańskich oraz do Ziemi Świętej¹².

PKW UNDOF w Syrii

Kolejna misja to Polski Kontyngent Wojskowy UNDOF (United Nations Disengagement Observer Force) w Siłach Rozdzielająco-Obserwacyjnych Organizacji Narodów Zjednoczonych w Syrii. Polski Kontyngent Wojskowy obecny był już od 1974 r. na Wzgórzach Golan początkowo jako batalion logistyczny, a od 1993 r. jako batalion operacyjny. Pierwszym kapelanem mianowanym do Polskiego Kontyngentu Wojskowego na Wzgórzach Golan w 1991 r. był śp. mjr dr Marek Major, który swój udział w misjach w 1996 r. przeplatał funkcją proboszcza parafii wojskowej w Siedlcach w latach 1992-1996, 1997-1999. Jednak już w 2000 r. po chorobie zmarł rano 10 kwietnia 2000 r. i został pochowany na cmentarzu centralnym w Siedlcach¹³.

Kolejnymi kapelanami posługującymi na terenie diecezji siedleckiej byli proboszczowie parafii w Białej Podlaskiej, Dęblinie i Siedlcach. Zmiennikiem ks. mjr dr Marka Majora w 1996 r. w Syrii był aktualny proboszcz parafii garnizonowej p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Siedlcach ks. prał. płk dr Andrzej Dziwulski. O. kan. ppłk. w st. spocz. Józef Michalik, proboszcz parafii wojskowej św. Kazimierza Królewicza w Białej Podlaskiej w latach 1996-2004 był w Syrii na przełomie 2006-2007 r. Ostatnim kapłanem służącym w Syrii na przełomie 2007-2008 roku był ks. ppłk w st. spocz. Edwin Czach, proboszcz parafii wojskowej p.w. Matki Bożej Loretańskiej w Dęblinie w latach 1997-1998.

W przeciągu niemal dwudziestu lat obecności Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Syrii posługę pełniło 20 polskich księży. W 1995 r. zaadoptowano pawilon koszarowy i stworzono kościół dzięki pomocy materialnej i zaangażowaniu żołnierzy. Dnia 7 kwietnia 1995 r. biskup połowy Wojska Polskiego Sławoj Leszek Głódź dokonał poświęcenia świątyni pod wezwaniem Matki Bożej Hetmanki Żołnierza Polskiego¹⁴. Natomiast dnia

¹² Tamże, s. 22-23.

¹³ H. Sidorczyk, *Wspomnienie o śp. ks. profesorze mjr. Marku Majorze (1945-2000)*, „Wiadomości Diecezjalne Siedleckie”, Rok LXXI, Kwiecień-Maj 2002, Nr 4-5, s. 178-181; S. Bylina, *Zarys dziejów duszpasterstwa wojskowego na Południowym Podlasiu*, dz. cyt., s. 290-291.

¹⁴ „Nasza Służba”, nr 19/2003, s. 5.

24 marca 2000 r. Ojciec Święty Jan Paweł II podczas Mszy Świętej na Górze Błogosławieństw poświęcił dzwon jubileuszowy dla kościoła wojskowego na Wzgórzach Golan¹⁵. W omawianym okresie wybudowano także polskim żołnierzom dwie kaplice polowe. Żołnierze brali udział w wydarzeniach roku liturgicznego oraz uroczystościach państwowych w kraju oraz z racji na położenie Kontyngentu brali udział w pielgrzymkach do takich miejsc jak m.in. Jerozolima, oraz Damaszek i Quneitra podczas pielgrzymki Jana Pawła II do Syrii¹⁶.

PKW w Iraku

Kontyngent Wojskowy w Republice **Iraku** to kolejne misje, gdzie uczestniczyli polscy księża. Od maja 2003 r. Polski Kontyngent Wojskowy w Iraku realizował zadania szkoleniowo-stabilizacyjne. Pośród żołnierzy obecni byli księża: Mirosław Biernacki, Mariusz Tołwiński, Mirosław Kwiatkowski. Ks. kan. ppłk Mariusz Tołwiński pochodzący z diecezji drohiczyńskiej był w Iraku w 2004 roku. Po nim kapelanem zmiany był ks. ppłk Mirosław Biernacki proboszcz parafii wojskowej p.w. Matki Bożej Loretańskiej w Dęblinie w latach 2012-2013. Ks. ppłk w st. spocz. Mirosław Kwiatkowski, proboszcz parafii wojskowej św. Kazimierza Królewicza w Białej Podlaskiej w latach 2010-2011 był w Iraku na przełomie 2006-2007 roku.

Charakter posługi kapelana w Iraku zmieniał się w zależności od zmian, jakie miały miejsce podczas misji. Początkowo był to charakter militarny, w 2005 roku zmienił się na militarno-szkoleniowy, a w marcu 2006 roku na szkoleniowo-militarny. W bazie wojskowej Echo w Diwaniji była kaplica św. Judy Tadeusza, gdzie sprawowano sakramenty. Niestety podczas misji w Iraku do czasu jej zakończenia w 2008 r. zginęło 22 polskich żołnierzy¹⁷.

PKW na Bałkanach

Kolejną operacją wojskową w ramach Polskiego Kontyngentu Wojskowego EUFOR z udziałem polskich kapelanów posługujących na terenie Południowego Podlasia była operacja ALTHEA Unii Europejskiej w **Bośni**

¹⁵ *Schematyzm Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego 2000*, Warszawa 2000, s. 350.

¹⁶ L. Szot, M. Bahlaj, *Duszpasterstwo wojskowe w misjach pokojowych i stabilizacyjnych*, dz. cyt., s. 20-21.

¹⁷ Tamże, s. 39-41.

i Hercegowinie. Na podstawie porozumienia z Dayton dnia 21 listopada 1995 r., prowadzone zostały działania wojsk na omawianym terenie. Przy udziale wpływu wspólnoty międzynarodowej (m.in. Stany Zjednoczone, Chorwacja, Federacja Republiki Jugosławii, bośniaccy muzułmanie) podpisano dokument, na podstawie którego rozpoczęto działania militarne mające na celu zaprowadzenie pokoju. Warto wspomnieć, że aktualne Siły Stabilizacyjne EUFOR stacjonujące w Bośni i Hercegowinie znajdują się w oparciu o rezolucję Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1722 z dnia 21 listopada 2006 r.

Kapłanami, którzy byli obecni na terenie Bośni i Hercegowin, byli księża proboszczowie parafii znajdujących się na terenie aktualnej diecezji siedleckiej. Byli to ks. prał. kan. płk w st. spocz. Mirosław Sułek – proboszcz parafii w Dęblinie w latach 1992-1996, 2001, który był w Bośni i Hercegowinie w latach 1999-2000 i w latach 2005-2006, oraz ks. ppłk w st. spocz. Stefan Zdasionia – proboszcz parafii w Białej Podlaskiej w 2010 r., który stacjonował w Bośni i Hercegowinie w latach 1998-1999.

Kapelani pochodzący z diecezji siedleckiej brali udział w Polskim Kontyngencie Wojskowym KFOR w Republice **Kosowo** i byłej Jugosłowiańskiej Republice w **Macedonii**. Są nimi ks. kpt Artur Majorek, proboszcz parafii w Grupie, który był w latach 2013-2014 oraz ks. por. dr Sławomir Bylina kapelan XXXVI zmiany PKW KFOR.

Charakterem działań kapelanów na Bałkanach oprócz posługi kapłańskiej w społeczności wojskowej jest także działalność charytatywna, która jest możliwa dzięki pomocy lokalnych organizacji. W ramach obecności kapelana odbywają się także spotkania ze społecznością polonijną, która raduje się z posługi kapłana. Z racji na położenie geograficzne możliwe jest także pielgrzymowanie do okolicznych miejsc kultu religijnego, m.in. do Sanktuarium Maryjnego w Medjugorje. Odbywają się także spotkania kapelanów wojskowych różnych narodowości i wyznań, jak np. kapelani wyznania Kościoła rzymskokatolickiego z Austrii, Francji, Holandii, Niemiec, Polski, Portugalii, Włoch oraz wspólnoty protestanckiej z Finlandii, Niemiec i Szwecji¹⁸.

PKW w Afganistanie

Ostatnia z omawianych misji w których brali udział księża Południowego Podlasia jest Polski Kontyngent Wojskowy wchodzący w skład

¹⁸ Tamże, s. 31.

Sił Sojuszniczych w Islamskim Państwie Afganistanu, Republice Tadżykistanu i Republice Uzbekistanu w ramach operacji ENDURING FREEDOM (Trwałą Wolność). W kolejności chronologicznej udział w misji wzięli: ks. kan. ppłk Mariusz Tołwiński w 2009 roku (kapłan diecezji drohiczyńskiej); ks. por. Krzysztof Szpyt w 2010 roku (kapłan pochodzący z diecezji siedleckiej z przynależnością do Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego), ks. por. Adam Tur na przełomie 2013/2014 roku (kapłan diecezji drohiczyńskiej).

Podsumowując założenia niniejszej publikacji należy stwierdzić, że 16 kapelanów wojskowych mających związek z Południowym Podlasiem wzięło udział w misjach pokojowych i stabilizacyjnych organizowanych przez ONZ, później także w ramach NATO i Unii Europejskiej na przestrzeni lat 1992-2017. Księża byli także obecni przy Komitecie Wojskowym Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Belgii. Ich udział w misjach pokojowych i stabilizacyjnych odgrywa znacząca rolę m.in. w kształtowaniu morale żołnierzy jak również w oddziaływaniu na lokalną społeczność. Poprzez posługę kapelańską było możliwe zapoznanie się żołnierza z zasadami życia chrześcijańskiego oraz podtrzymanie tradycji, jaka ma miejsce w kraju. Dzięki obcowaniu kapelanów w różnych społecznościach, cenne jest uzyskane doświadczenie duszpasterskie, które owocuje w posłudze żołnierzom w Polsce.

Bibliografia

Źródła archiwalne

- Archiwum Diecezjalne Siedleckie.
- Archiwum Klasztorne Braci Mniejszych Kapucynów w Białej Podlaskiej.
- Archiwum Kurii Diecezjalnej w Drohiczyń, Teczka – Historia Diecezji Drohiczyńskiej 1988-.
- Archiwum Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego.
- Archiwum parafialne kościoła garnizonowego w Siedlcach.
- Archiwum parafialne w Dęblinie.
- Centralne Archiwum Wojskowe.
- Instytut Pamięci Narodowej.

Źródła drukowane

- Bulla Jana Pawła II „Totus Tuus Poloniae Populus” z dnia 25.03.1992,* w: Archiwum Kurii Diecezjalnej w Drohiczynie, Teczka – Historia Diecezji Drohiczyńskiej 1988-.
- Dekret Naczelnego Wodza Wojsk Polskich o porządku hierarchicznym duchowieństwa w Wojsku Polskim,* „Dziennik Rozkazów Wojskowych” 1919, nr 10, s. 252.
- Dekret o ustanowieniu i określeniu granic nowych diecezji i prowincji kościelnych w Polsce oraz przynależności metropolitarnej poszczególnych diecezji,* w: Nuncjatura Apostolska w Polsce, „Wiadomości Diecezjalne”, Pismo Urzędowe Kurii Biskupiej w Drohiczynie n. Bugiem, (5) 1992, 1, s. 16-37.
- Katalogi duchowieństwa diecezji siedleckiej z lat 1991-2015.
- Konstytucja apostolska *Spirituali militum curie* z 21 kwietnia 1986 r., Acta Apostolicae Sedis, 78/1986, s. 481-486.
- Schematyzmy i informatory Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego z lat 1992-2016.

Książki i prace zbiorowe

- Bylina S., *Postawy społeczno-religijne kapelanów parafii garnizonowej św. Kazimierza Królewicza w Białej Podlaskiej w latach 1992-2017*, Biała Podlaska 2017.
- Ciechanowski G., *Operacje pokojowe ONZ w XX wieku*, Adam Marszałek, Toruń 2013.
- Formy duszpasterstwa w Wojsku Polskim*, red. L. Szot, Warszawa 2010.
- Gągor F., Paszkowski K., *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*, Toruń 1999.
- Historia duszpasterstwa wojskowego na ziemiach polskich*, red. J. Ziółek, Lublin 2004 (Konferencja naukowa na KUL 6-7 listopada 2003 r.).
- Jarmoch E., *Religijność żołnierzy zasadniczej służby wojskowej w warunkach przemian systemowych*, Warszawa 1998.
- Marszałek M., Limanowski J.T., *Operacje pokojowe Organizacji Narodów Zjednoczonych. Geneza. Struktura. Planowanie*, Warszawa 2011.
- Płoski T., bp, *Duszpasterstwo w Wojsku Polskim. Studium prawne z uwzględnieniem praw człowieka i prawa humanitarnego*, Olsztyn 2006.
- Woszczyński M., *Ministerstwo Spraw Wojskowych 1918-1921. Zarys organizacji i działalności*, Warszawa 1972.

Artykuły

- Bylina S., „Rzeczpospolita Wolnych Rodzin” – nauczanie biskupa Antoniego Pacyfika Dydyca OFM Cap. Na temat rodziny w oparciu o osobiste więzi z parafią p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła w Serpelicach, w: *Idąc na cały świat. Księga Jubileuszowa z racji złotego jubileuszu kapłaństwa J. E. Ks. Bp Dr Antoniego Pacyfika Dydyca*, Drohiczyn 2013, s. 345-364.
- Bylina S., *Reactions of the Catholic Church against selected social safety hazards of modern Europe*, Revue Internationale des Sciences Humaines et Naturelles, Internationale Stiftung Schlung, Kunst, Ausbildung Zürich-Schweiz, 2016, Numéro 1, p. 23-31.
- Bylina S., *Rola kapelana wojskowego w kształtowaniu morale żołnierzy, Morale w świetle wyników badań i procesie dydaktycznym*, cz. II., red. nauk. M. Fałdowska, A. Filipek, J. Ważniewska. Warszawa 2016, s. 296-310.
- Bylina S., *Zarys dziejów duszpasterstwa wojskowego na Południowym Podlasiu*, „Drohiczyński Przegląd Naukowy”, 2016, nr 8, s. 279-300.
- Bylina S., *Źródła i materiały do dziejów duszpasterstwa wojskowego na terenie diecezji siedleckiej*, „Rocznik Białskopodlaski”, 2015, t. XXIII, s. 359-380.
- Sidorczuk H., *Wspomnienie o śp. ks. profesorze mjr. Marku Majorze (1945-2000)*, „Wiadomości Diecezjalne Siedleckie”, Rok LXXI, Kwiecień-Maj 2002, Nr 4-5, s. 178-181.
- Szot L., Bahłaj M., *Duszpasterstwo wojskowe w misjach pokojowych i stabilizacyjnych Polskich Sił Zbrojnych*, w: *Formy Duszpasterstwa w Wojsku Polskim*, red. L. Szot, Warszawa 2010, s. 7-48.

Ks. por. dr **Stawomir Bylina** – kapłan diecezji siedleckiej, administrator parafii wojskowej św. Barbary w Gliwicach (kapelan JW „AGAT”, 6 batalionu powietrznodesantowego w Gliwicach), wykładowca w Zakładzie Badań nad Konfliktami i Pokojem Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego.